

MCLEGAL

Metin-Çiçek Avukatlık Ortaklığı
Attorney Partnership

in

KVKK Yapay Zeka Kullanımında Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Tavsiyeler Rehberi

BİLGİ NOTU

Kişisel Verileri Koruma Kurumu Yapay Zeka Kullanımında Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Tavsiyeler Verdiği Rehberini Yayınladı

I. Giriş

Kişisel Verileri Koruma Kurumu (“KVK Kurumu” veya “Kurum”) 15.09.2021 tarihinde internet sitesi üzerinden “Yapay Zeka Alanında Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Tavsiyeler” başlıklı rehberini (“YZ Rehberi” veya “Rehber”) yayınladı. Rehber özetinde, yapay zekâ alanında faaliyet gösteren, geliştiriciler, üreticiler, servis sağlayıcılar ve karar alıcılar için 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (“KVKK”) kapsamında, kişisel verilerin korunması amacına yönelik önerilerin yer aldığı ifade edilmekte olup, ilgili tavsiyeler genel nitelikli, geliştirici, üretici ve servis sağlayıcılara yönelik ve karar alıcılar için olmak üzere üç ayrı başlık altında kategorize edilmektedir.

Bu kapsamda yapay zekanın, bireyler ve toplum için önemli faydalar üretmesinin yanı sıra, bireyin temel hak ve özgürlükleri kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bakımından doğru biçimde yönetilmesi gerektiğini belirten Kurum, bu Rehber ile kişisel veri işlemeyi temel alan yapay zekâ çalışmaları ve uygulamalarını KVKK ve ikincil mevzuatına uyumlamayı amaçlamaktadır.

Kurum, YZ Rehberini hazırlarken Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan “Yapay Zeka ve Kişisel Verilerin Korunması Rehber İlkeleri”, OECD tarafından hazırlanan “OECD Yapay Zeka Konseyi Önerileri” ve Avrupa Konseyi’nin “Güvenilir Yapay Zeka için Taslak Etik Kuralları” çalışmalarından faydalanıldığını belirtmektedir.

II. Rehber ile Getirilen Yapay Zeka Kavramları

Kurum, rehber içeriğinde yapay zekayı “*insan zekasına özgü özelliklerin analiz edilerek makinelere kazandırılması*” olarak tanımlamakta, çalışma alanını “*insan gibi düşünebilen, yorumlayabilen ve kararlar verebilen algoritmaların ve bilgisayar yazılımlarının geliştirilmesi*” olarak ifade etmektedir.

Bunun yanı sıra Kurum Rehberde “geliştirici”, “üretici” ve “servis sağlayıcı” olarak yapay zeka uygulamaları ile ilintili üç kavramı da tanımlamaktadır.

Buna göre;

- **Geliştirici**; yapay zeka sistemlerine ait her türlü ürün için içerik ve uygulama geliştiren gerçek veya tüzel kişileri,
- **Üretici**; yapay zeka sistemlerini oluşturan yazılım, donanım gibi her türlü ürünü üreten gerçek veya tüzel kişiyi,
- **Servis sağlayıcı**; yapay zeka tabanlı sistemler, veri toplama sistemleri, yazılımlar ve cihazlar kullanarak ürün ve/veya hizmet sunan gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir.

Rehber kapsamında ayrıca “karar alıcı” terimi kullanılmış, ancak Tanımlar başlığı altında açıklanmamıştır. Rehberin baz aldığı çalışmalar dikkate alındığında, “karar alıcı” teriminin yapay zeka uygulamaları ile oluşturulan algoritmalar aracılığıyla otomatik karar mekanizmaları süreçlerini kontrol eden gerçek veya tüzel kişilerin refere edildiği düşünülebilir.

III. Genel Nitelikli Tavsiyeler

Rehberin “Tavsiyeler” bölümünde ilk olarak “Genel Tavsiyeler”e yer verilmektedir. Bu başlık altında yapay zeka kullanımının kişisel verilerin korunması hukuku bağlamında tabi olduğu ilkelere yer verildiği görülmektedir. Bu ilkelerin kişisel verilerin işlenmesine ilişkin temel ilkeler ile paralellik gösterdiği, ilgili kişilerin verileri üzerindeki kontrolünün öne çıkarıldığı ve mahremiyet etki değerlendirmesinin öngörüldüğü görülmektedir. Rehberde düzenlenen yapay zeka uygulamalarına ilişkin KVKK’da yer almayan ancak Avrupa Veri Koruma Tüzüğü (“GDPR”) ve ikincil mevzuatında düzenlenen “mahremiyet etki değerlendirmesi”, “tasarımdan itibaren veri koruma”, “veri koruma uyum programı” gibi kavramlar ile KVKK mevzuatının Avrupa düzenlemelerine yaklaştırıldığı anlaşılmakta olup, yapay zeka uygulamalarının yanı sıra kişisel verilerin korunması hukuku açısından da KVKK kapsamı genişletilmekte, hesap verilebilirlik ve ilgili kişinin veri kontrolü kavramları yerleştirilmektedir.

Rehberde yer alan genel tavsiyeler şu şekilde sıralanmaktadır;

- Yapay zeka uygulamalarının geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde **ilgili kişilerin temel hak ve özgürlüklerine** saygı gösterilmeli, hak ihlaline meydan verilmemelidir.
- İnsan hakları ve temel özgürlüklerin himayesi ile **insan onurunun korunması** hakkı gözetilmelidir.
- Kişisel veri işleme temelli yapay zeka ve veri toplama çalışmaları; kişilerin temel hak ve özgürlüklerini koruyan bir yaklaşım içerisinde **hukuka uygunluk, dürüstlük, ölçülülük, hesap verebilirlik, şeffaflık, kişisel verilerin doğru ve güncel olması, kişisel veri kullanım amacının belirli ve sınırlı olması ilkeleri ile veri güvenliği yaklaşımına** dayalı olmalıdır.
- Kişisel verilerin işlenmesinde **potansiyel risklerin önlenmesi ve azaltılması** üzerine odaklanan, insan haklarını, demokrasinin işleyişini, sosyal ve etik değerleri de göz önünde bulunduran bir bakış açısı benimsenmelidir.
- Veri işleme faaliyetinin bireyler ve toplum üzerine etkileri değerlendirildiğinde **ilgili kişi açısından kontrolü mümkün** olmalıdır.
- Kişisel veri işleme temelli yapay zeka çalışmalarında, kişisel verilerin korunması açısından yüksek risk öngörülüyorsa, **mahremiyet etki değerlendirmesi** uygulanmalı ve veri işleme faaliyetinin hukuka uygunluğuna bu çerçevede karar verilmelidir.
- Kişisel veri işleme esaslı yapay zeka çalışmalarında ilk aşamadan itibaren kişisel verilerin korunması mevzuatına uyum sağlanmalı ve tüm sistemler **tasarımdan itibaren veri koruma ilkesine** göre geliştirilmeli ve yönetilmelidir. Bu kapsamda her projeye özel bir **veri koruma uyum programı** oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.
- Kişisel veri işleme esaslı yapay zeka teknolojileri geliştirilirken ve uygulanırken **özel nitelikli kişisel veri işleniyorsa özel veri koruma kuralları** olduğu göz önüne alınarak teknik ve idari tedbirler daha sıkı şekilde uygulanmalıdır.

- Yapay zeka teknolojilerinin geliştirilmesi ve uygulanmasında aynı sonuca kişisel veri işlenmeksizin ulaşabiliyorsa, verilerin **anonim hale getirilerek işlenmesi yöntemleri** tercih edilmelidir.
- Kişisel veri işleme esaslı yapay zeka çalışmalarının **farklı paydaşlarının veri sorumlusu veya veri işleyen olma statüleri projenin başında belirlenerek** aralarındaki hukuki ilişki veri koruma mevzuatı ile uyumlu hale getirilmelidir.

IV. Geliştiriciler, Üreticiler ve Servis Sağlayıcılar için Tavsiyeler

Rehberin ikinci tavsiyeler başlığını oluşturan geliştiriciler, üreticiler ve servis sağlayıcılar için tavsiyeler kapsamında yapay zeka uygulamalarının üretimi, geliştirilmesi ve kullanılmasında rol oynayan aktörlerin uyması gereken ilkeler, izlemesi gereken prosedürler ve dikkat etmesi gereken önerilere yer verilmektedir.

Bu başlık altında GDPR altında düzenlenen “*privacy by design*” (tasarımdan itibaren veri koruma) kavramına daha çok ağırlık verilmekte, yapay zeka uygulamalarının kullandığı veri setlerinde kişisel verilerin korunması prensibine öncelik verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra, yapay zekada etik şartına da vurgu yapıldığı görülmekte, ayrımcılık riski ve önyargıları önleyici tedbirler alınması önerilmektedir.

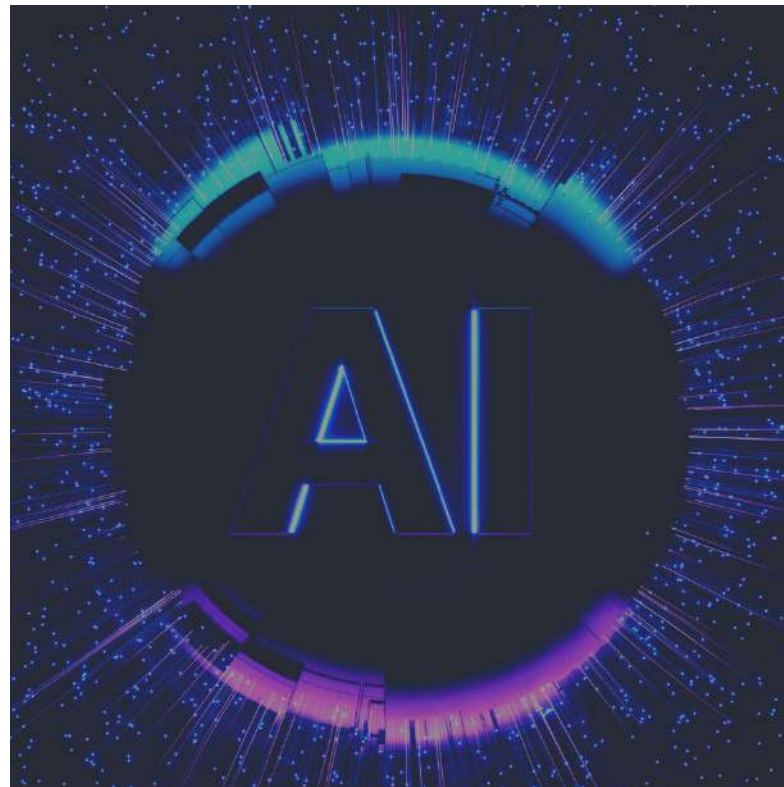
Bir diğer önemli husus ise yapay zeka uygulamaları ve algoritmik sonuçlara ilişkin ilgili kişilere itiraz hakkı tanınmasıdır. Bu ilgili kişi hakkı mevcut mevzuatta düzenlenmekte, KVKK md. 11/g uyarınca ilgili kişilere “işlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme” hakkı tanınmaktadır. Bu hakkın kullanımına dair uygulamada henüz fazla bir örnek görülmemekle birlikte, YZ Rehberi nezdinde altının çizildiği görülmektedir. Nitekim bir diğer tavsiye kapsamında bireylerin kendilerini etkileyecek bir karara maruz kalmamalarını sağlayacak ürün ve hizmetlerin tasarlanması önerilmektedir.

İlâveten, yapay zeka uygulamalarına ilişkin “kullanıcılar” ve “uygulama ile etkileşime giren kişiler”e dair tavsiyelere de yer verilmiş olup, bu kişi grupları açıkça tanımlanmamakla birlikte, bireylerin gündelik kullanımına sunulan yapay zeka uygulamalarının kullanıcılarının kastedildiği anlaşılmaktadır. Bu kullanıcılara kişisel verilerinin işlenmesi ile ilgili seçim yapma özgürlüğü, durdurabilme hakkı ve veri işleme onay mekanizması

sunulması gerektiği belirtilmiş, bu önerilerle ilgili kişilerin kendi verileri üzerindeki kontrolü tasarımdan itibaren sağlanmaya çalışılmıştır.

KVKK kapsamında yapay zeka geliştiricileri, üreticileri ve servis sağlayıcılarına yöneltilen tavsiyeler şu şekilde sıralanmaktadır;

- Tasarımda, ulusal ve uluslararası düzenleme ve/veya belgelerle tutarlı olarak **kişisel veri mahremiyetini esas alan bir yaklaşım** gözetilmelidir.
- Temel hak ve özgürlükler üzerindeki muhtemel olumsuz sonuçlar gözetilerek, **uygun risk önleme ve azaltma tedbirlerine dayalı ihtiyatlı bir yaklaşım** benimsenmelidir.
- Veri toplama da dahil olmak üzere veri işlemenin her aşamasında, temel hak ve özgürlükler gözetilerek, ilgili kişiler üzerinde meydana gelebilecek **ayrımcılık riski veya diğer olumsuz etkiler ve önyargılar** önlenmelidir.
- Kullanılan kişisel verilerin kalitesi, niteliği, kaynağı, miktarı, kategori ve içeriği değerlendirilerek **asgari veri kullanımına** gidilmeli; geliştirilen modelin doğruluğu sürekli izlenmelidir.
- **Bağlamından koparılmış algoritma modelleri**, bireyler ve toplum üzerinde olumsuz etkilere sebep olma riski açısından değerlendirilmelidir.
- İnsan hakları temelli, etik ve sosyal yönelimli yapay zeka uygulamalarının tasarlanmasına ve potansiyel önyargıların tespit edilmesine katkıda bulunabilecek **akademik kurumlarla irtibata geçilmeli; şeffaflık ve paydaş katılımının zor olabileceği alanlarda tarafsız uzman kişi ve kuruluşların görüşü alınmalıdır.**

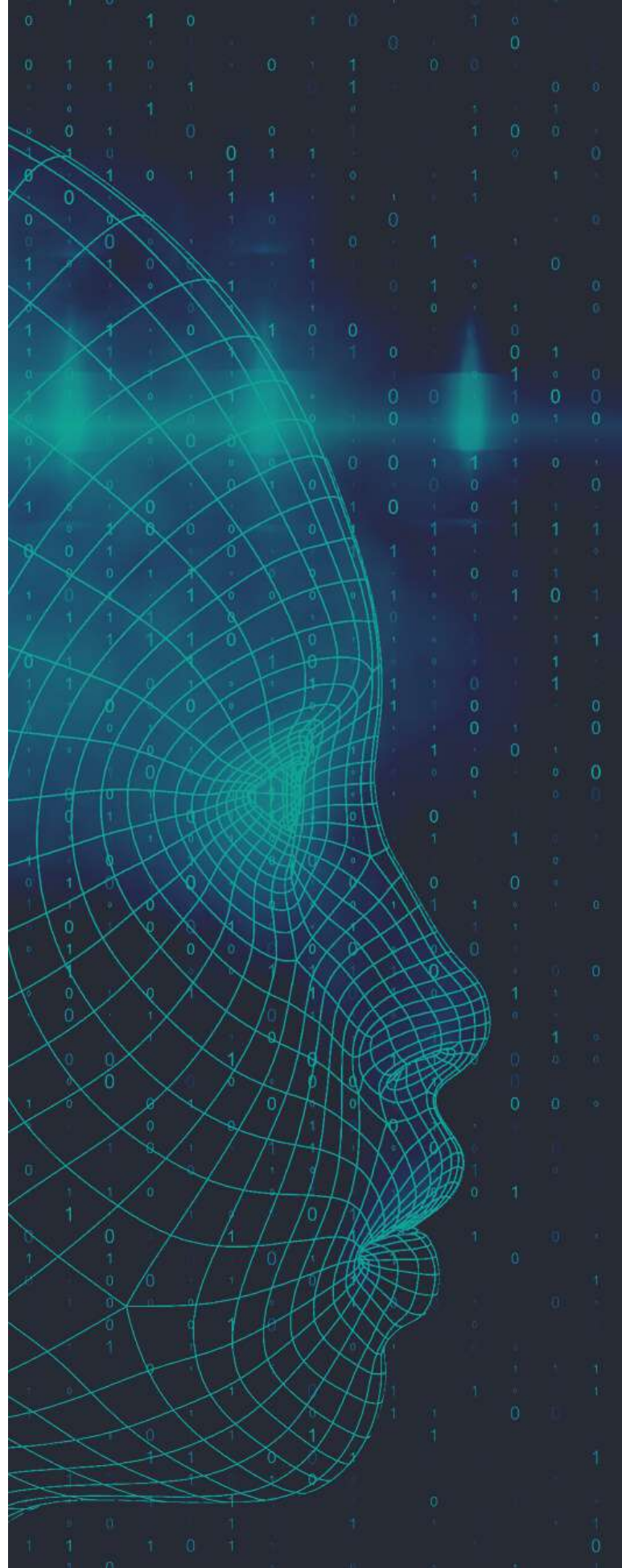

- Bireylere, görüşlerini ve kişisel gelişimlerini etkileyen teknolojilere dayalı işlemlerle ilgili **itiraz hakkı** tanınmalıdır.
- Yapay zeka sistemlerinin kişisel verileri analiz etme ve kullanma gücü göz önüne alındığında, kişisel verilerin işlenmesinde, **ilgili kişilerin ulusal ve uluslararası mevzuattan doğan hakları** korunmalıdır.
- Uygulamalardan özellikle etkilenmesi muhtemel olan bireylerin ve grupların **aktif katılımına dayalı risk değerlendirmesi** teşvik edilmelidir.
- Bireylerin münhasıran kendi görüşleri dikkate alınmaksızın otomatik işlemeye dayalı olarak **kendilerini etkileyecek bir karara maruz kalmamalarını** sağlayacak ürün ve hizmetler tasarlanmalıdır.
- Üretimde kişilik haklarına daha az müdahale eden **alternatifler** de sunulmalı, kullanıcıların **seçim yapma özgürlüğü** güvence altına alınmalıdır.
- Ürün ve hizmetlerin tasarımından başlayarak yaşam döngüsü boyunca kişisel verilerin korunması hukukuna uygunluk açısından tüm paydaşlar için **hesap verebilirliği** sağlayacak algoritmalar benimsenmelidir.
- Kullanıcının **veri işleme faaliyetini durdurabilme hakkı** tanınmalı ve kullanıcılara ait verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi imkanı tasarlanmalıdır.
- Uygulama ile etkileşime giren kişiler, kişisel veri işleme faaliyetinin gerekçeleri, kişisel verilerin işlenmesinde kullanılan yöntemlerin detayları ile muhtemel sonuçları hakkında aydınlatılmalı ve gerekli haller için etkili bir **veri işleme onay mekanizması** tasarlanmalıdır.

V. Karar Alıcılar için Tavsiyeler

Yukarıda belirtildiği üzere Rehber kapsamında “karar alıcı” terimi tanımlanmamaktadır. Ancak Rehberin örnek aldığı düzenlemeler, uluslararası doktrin ve mukayeseli yasal düzenlemeler gözetildiğinde otomasyon sistemli karar alma mekanizmalarına girilen veri setleri ile ilgili kişiler hakkında tutarlı ve tarafsız karar elde etmeyi amaçlayan gerçek ve tüzel kişileri ifade ettiği yönünde yorumlanabilir.

Rehber tavsiyelerine göre karar alıcılar bakımından hesap verebilirlik ilkesine büyük önem atfedilmekte, doğabilecek risklere karşı sorumluluğu vurgulanmaktadır. Zira karar alıcıların risk değerlendirme prosedürlerini benimsemesi, uygulamaların kullanımını denetlemesi, etkilerini ölçmesi ve muhtemel etkilere karşı denetim otoritelerine başvurması öngörülmektedir.

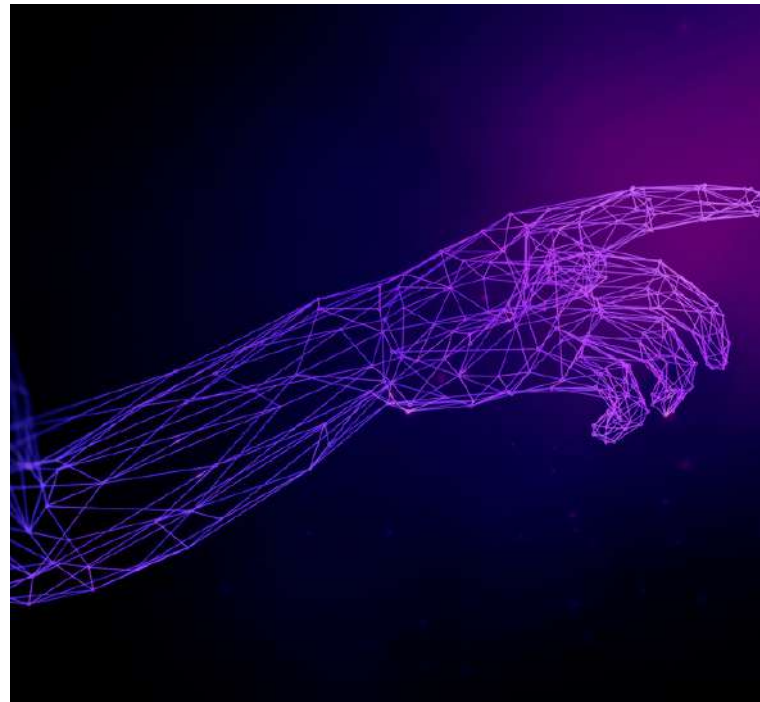
Rehberde söz konusu denetim otoriteleri “yapay zeka alanında düzenleme ve/veya denetleme yapmaya yetkili kurum ve kuruluşlar” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımla birlikte Avrupa’da öngörülen ulusal denetim otoritelerine benzer kuruluşların düzenlemeye gireceği anlaşılmaktadır.

Kurum tavsiyelerinin bu kısmı yalnızca yapay zeka bağlamında değil, kurumsal sorumluluk bağlamında da okunabilir. Nitekim, yapay zeka uygulamalarının kullanımına ilişkin önerilerin yanı sıra bu konuda farkındalığın, bilinçliliğin, iş birliğinin ve kaynakların sağlanması adına öneriler getirilmiş, karar alıcılara yapay zekanın hukuka uygun, etik ve adil kullanımına dair toplumsal bir sorumluluk biçilmiştir.

Karar alıcıların dikkate alması ve uygulaması gereken öneriler aşağıdaki şekildedir;

- **Hesap verebilirlik ilkesi** tüm aşamalarda gözetilmelidir.
- Kişisel verilerin korunmasına yönelik **risk değerlendirme prosedürleri** benimsenmeli ve sektör/uygulama/donanım/yazılım temelinde bir **uygulama matrisi** oluşturulmalıdır.
- **Davranış kuralları ve sertifikasyon mekanizmaları** gibi uygun önlemler alınmalıdır.
- Yapay zeka modellerinin farklı bir bağlam veya amaç için kullanılıp kullanılmadığını izlemek üzere karar alıcılar tarafından **yeterli kaynak** ayrılmalıdır.
- Karar alma süreçlerinde **insan müdahalesinin** rolü tesis edilmelidir. Bireylerin, yapay zekâ uygulamaları ile **sunulan önerilerin sonucuna güvenmeme özgürlüğü** korunmalıdır.
- İlgili kişilerin temel hak ve özgürlüklerini önemli ölçüde etkileme ihtimali ortaya çıktığında **denetim otoritelerine** mutlaka başvurulmalıdır.
- Denetim otoriteleri ve yetkili diğer kuruluşlar arasında, veri mahremiyeti, tüketicinin korunması, rekabetin geliştirilmesi ve ayrımcılıkla mücadele konularında **iş birliği** teşvik edilmelidir.

- Yapay zeka uygulamalarının insan hakları, etik, sosyolojik ve psikolojik etkilerini ölçme temelli **uygulama araştırmaları** desteklenmelidir.
- Bireyler, gruplar ve paydaşlar bilgilendirilerek yapay zekanın büyük veri sistemleri ile birlikte, sosyal dinamikleri şekillendirmede ve onları etkileyen karar verme süreçlerinde oynayacağı rolün tartışılması konusunda **aktif olarak yer almaları** sağlanmalıdır.
- Verilerin güvenli, adil, yasal ve etik paylaşımını destekleyen **dijital ekosistemin oluşturulabilmesi için açık yazılım tabanlı uygun mekanizmalar** teşvik edilmelidir.
- İlgili kişiler bakımından yapay zekâ uygulamalarını ve etkilerini anlama konusunda farkındalığı artırmak için **dijital okuryazarlık ve eğitim kaynaklarına yatırım** yapılmalıdır.
- Uygulama geliştiriciler için kişisel verilerin korunması farkındalığı oluşturmak bağlamında **veri mahremiyeti çerçevesinde eğitimler** teşvik edilmelidir.

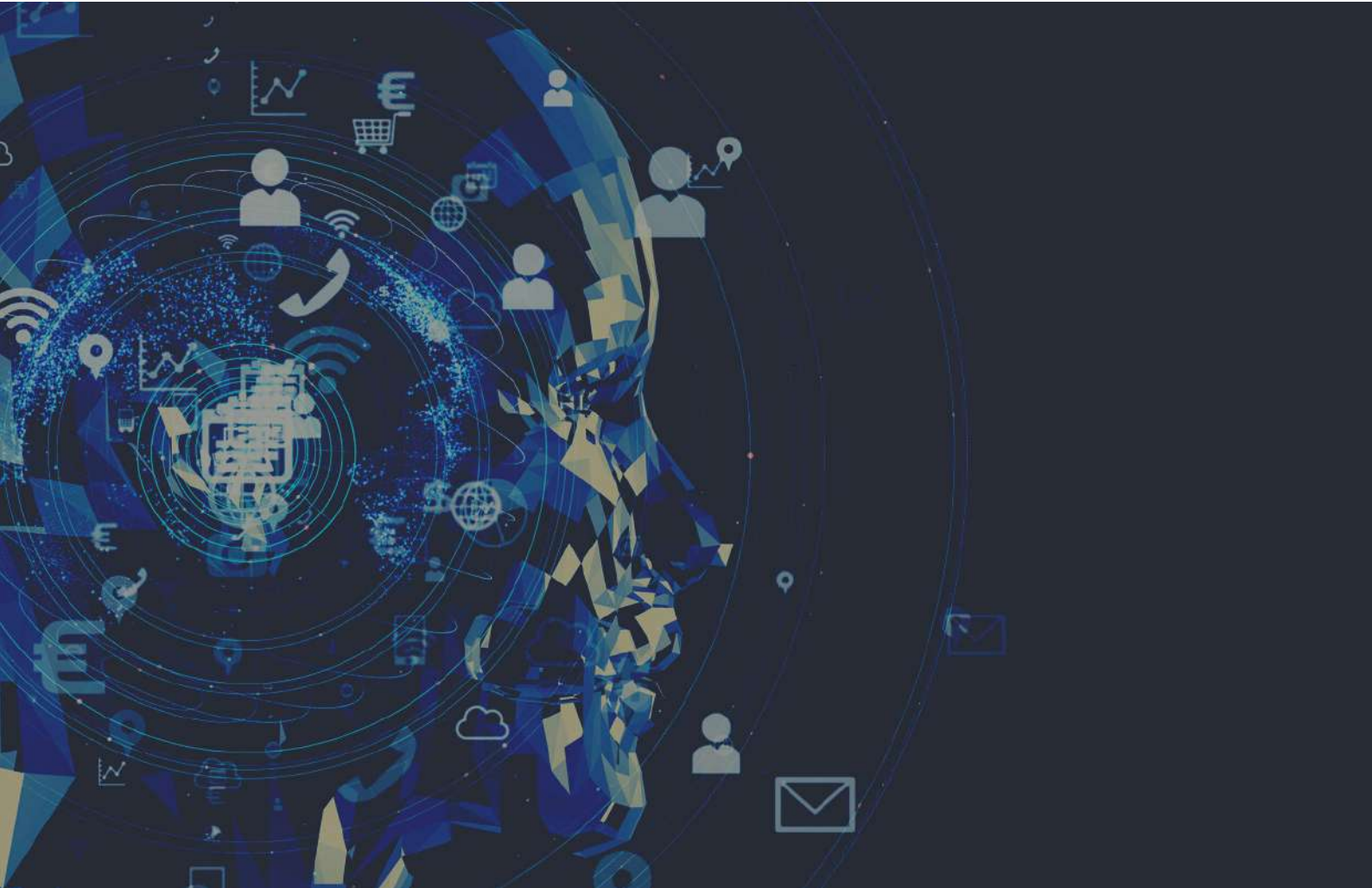

VI. Sonuç

Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayınlanan Yapay Zeka Alanında Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Tavsiyeler Rehberi mevzuat bakımından yalnızca yapay zeka alanında değil, kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin pek çok yeni kavram ve uygulamayı işaret etmektedir. İşbu Rehber içeriği ile GDPR kapsamında düzenlenen ancak KVKK'da yer almayan mahremiyet etki değerlendirmesi, risk değerlendirmesi, hesap verebilirlik ilkesi, tasarımdan itibaren veri koruma gibi hususlara yer verilmiş, Avrupa'nın gerek kişisel verilerin korunması gerekse yapay zeka regülasyonlarında düzenlenen tedbirlere yer verilmiştir.

Bunun yanı sıra, KVKK nezdinde ilgili kişi haklarında, veri güvenliğine ilişkin tedbirlerde ve bilgilendirme yükümlülüklerinde kanun hükümlerinin yorumlanmasına ilişkin kapsamın genişlediği gözlemlenmekte, risk değerlendirme prosedürleri ve veri koruma uyum programı gibi uygulamaların vurgulandığı görülmektedir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından yürütülen incelemeler ve idari kararlarda Kurum Rehberlerinin ne kadar etken rol oynadığı gözetilirse, yapay zeka uygulamalarına ilişkin bu rehberde yer alan düzenlemelerin kişisel verilerin korunması hukuku bakımından da okunması gerektiği anlaşılmaktadır.

[Rehberin tamamına buradan ulaşabilirsiniz.](#)

MCLEGAL

Metin-Çiçek Avukatlık Ortaklığı
Attorney Partnership

P: +90 212 944 58 58
info@mclegal.com.tr | mclegal.com.tr
Levent Mah. Karanfil Aralığı No:8 Beşiktaş / İSTANBUL

Bu bilgi notu ve içeriğinde yer alan bilgiler sizleri güncel konularda bilgilendirmek amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir şekilde hukuki görüş ve/veya danışmanlık teşkil etmemektedir. Hukuki danışmanlık hizmeti almak için lütfen iletişime geçiniz.